

OPUS DEI

Účast na *opus Dei* chápe sv. Benedikt jako sjednocení s Bohem. Této myšlence se teď budeme věnovat. Benedikt ukazuje pomocí Písma svatého, jak může mnich tohoto výstupu na stupeň sjednocení s Bohem dosáhnout: „*Servite Domino in timore*“ (Ps 2,11; Reg 19,3). Prvním předpokladem pro pravou bohoslužbu je první stupeň pokory, totiž **bázeň Boží**, vnímání Boží velikosti a majestátu, vědomí naší malosti a nedostatečnosti.

Bázeň Boží je počátek moudrosti, proto „*psallite sapienter*“ (Ps 46,8; Reg 19,4). Bázeň před Bohem otevírá ducha a srdce pro plnost Boží lásky. „*Sapere*“ znamená chutnat, okoušet, zde tedy: vychutnávat slast Boží plnosti. I sv. Bernard nás nabádá zpívat s moudrostí: *Jako pokrm v ústech, tak chutná v srdci zpěv žalmů.* (SC 7,5) Máme ho dobře rozmělnovat zuby rozumu (Einsicht-vhledu), abychom se nepřipravili o onu slastnou chuť, jež je sladší nad med, nad šťávu z plástů (Ps 18,11 - super mel et favum). „*Psallere*“ znamená zpívat žalmy, radovat se, jásat, velebit Boží vznešenost: „*Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam.*“ Moudrost je světlo Boží v nás, inspirace Ducha svatého. A když nás Benedikt nabádá zpívat moudře, tedy plní Ducha, chápe tedy zpěv žalmů jako pneumatickou, prorockou modlitbu, v níž se Kristova nevěsta povznáší nad veškerou zemskou tíží. Ve své podstatě je *Opus Dei* výrazem uskutečnění nebeského sjednocení. Proto se modlíme: „*In conspectu angelorum psallam tibi*“ (Ps 137,1; Reg 19,5). Společně s andělskými chóry, odproštění od všeho pozemského, oslavujeme Boha. Jediný rozdíl spočívá v tom, že naše chvála vychází z víry, kdežto andělé zpívají své *Sanctus, sanctus, sanctus*, na základě nazírání Boha. Společně opěvujeme Boží svatost, oni ji vidí přímo, my očima víry. Zpěv žalmů je tedy nejvyšší vyjádření andělského života (*bios angelikos*), jenž jako mniši žijeme. V něm zcela vstupujeme, jak je to smrtelníkovi jen možné, do chvalo zpěvu andělů: *Cum quibus et nostras voces ut admitti iubeas, deprecamus.*

Bohoslužba *in timore*, vnitřní proměna mnicha skrze *sapere Deum* a jeho vstup do andělského chóru jsou tři stupně, na nichž mnišský chór vystupuje k Bohu k předjímání (anticipaci) nebeské adorace v tomto světě. Sjednocení s Bohem skrze chórovou modlitbu.

Mnišský chór je přidružen chóru andělskému. Přitom se zde nejedná o pouhé myšlenkové sjednocení dvou světů na základě úmyslu. Mnich žije skutečně již v jiném čase. Stejně jako celá liturgie v sobě nese stálost věčnosti a stojí nad veškerým světovým děním, jako zpívá své vítězné aleluja uprostřed zmatků a úzkostí tohoto času, tak stojíme i my mniši, nositelé andělského života již tady ve světě v živém společenství s jásajícími zástupy andělů a svatých.

Stejnou tradici má i východní mnišství, které věří, že mniši stojí tváří v tvář Bohu a jeho andělům. Benedikt v 19. kap. používá výraz *in conspectu*

divinitatis, to je před tváří Božstva, nikoli Boží, a v tom už zní něco orientálního, řeckého. V Benediktově době znázorňovalo byzantské umění v Ravenně trůnícího Boha, obklopeného anděly a tím měla být ukázána přítomnost vševládce s jeho anděly, tedy tedy celé nebeské vznešenosti při bohoslužbě. Mozaiky v apsidě znázorňovaly to, co se skutečně tajemně děje mezi věřícími.

Velké množství andělů v našem necisterciácky přeplněném kostele nám může jejich přítomnost také připomínat. Jenom na oltáři přes 60!

Spojení našeho chóru s chórem andělským nám dosvědčují i vidění některých omilostněných duší, jako sv. Bernarda, či bl. Kristiána z Eleemosyna, jak je to zaznamenáno v *Exordium magnum*. Mnich Kristián sám vypraví o své cestě do Citeaux: „V duchu jsem se přenesl do Citeaux, kde jsem spatřil mnichy shromážděné v řadách v chóru, jak září oslavujíc Boha. Nad shromážděním mnichů jsem ale viděl jiné shromáždění, totiž andělů, rozestavěné v tom samém pořádku, avšak zářící mnohem jasnějším světlem.“

Sv. Bernard se zase pln nadšení z přítomnosti andělů v chóru se obrací na své bratry se slovy: *Řekněme jim (andělům): Psallite Deo nostro psallite (Ps 46,7), a z jejich úst uslyšíme odpověď: Psallite Regi nostro, psallite. (SC 7,4)* Bernard to chápe jako takovou svatou soutěž, předhánění se mezi obyvateli země a nebe. Vzájemné hecování. Andělé sestupují do středu zpívajících mnichů, aby se neviditelně zúčastnili oslavy Boží a také je v ní podpořili. Nebe a země se spojí za stejným účelem, k adoraci a oslavě Boží. Přesto však zůstává náš chór pouze napodobováním nebeské liturgie. Tak můžeme chórovou modlitbu chápat jako přípravku, zacvičování se do toho, co budeme, dá-li Pán, konat celou věčnost. A pokud se budeme modlit v pravém duchu, dá nám Pán už tady zakusit něco z toho nezměrného štěstí, jaké zakoušejí blažení v nebi. Sv. Bernard říká, že *nic tak nepředstavuje již zde na zemi skutečnost nebeského příbytku jako radostná horlivost těch, kdo oslavují Boha*. Jako doklad cituje žalmistu: *Beati qui habitant in domo tua, Domine; in saecula saeculorum laudabunt te (Ps 83,5)*. Pro mnicha je *jásavá* oslava Boží také jako olej na námahy denního života.

Bernard nám dává také nepřímou odpověď na otázku, proč Benedikt stále zmiňuje anděly? Proč chápe anděly jako prostředníky mezi námi a Bohem?

V SC 7, kde vykládá Cant 1,1 (*Osculetur me osculo oris sui*). Nevěsta se neobrací na ženicha přímo, ale jako by byl nepřítomen, směřuje stydlivě svá slova k někomu jinému. Tak je to nutné, když prosíme o něco velkého, aby prosba byla přednesena s bázni a ten prosící měl ještě doporučení. Často se tedy prostřednictvím nejbližších příbuzných a nejužších přátel nachází přístup na jinak těžko dostupné místo. „*Věříme, že svatí andělé stojí modlícím se po boku a přináší lidské modlitby a přání Bohu (srov. Reg 7,13), jakmile vidí, že se čisté ruce bez hněvu a hádky zdvihají k modlitbě*“ Svou víru dokazuje Bernard svým

mnichům pomocí citátu z knihy Tobiáš, kde řekl anděl: „*Hle, kdykoli ses modlíš ty, Tóbite, i Sára, já jsem vnesl připomínku vaší modlitby před Hospodinovu slávu*“ (Tob 12,12). Milostivou přítomnost svatých andělů při chórovém zpěvu dosvědčuje Bernard pomocí žalmisty: *Praevenerunt principes coniuncti psallentibus in medio iuvenularum tympanistriarum* (Ps 67,26). A jako sv. Benedikt žalm 137,1: *In conspectu angelorum psallam tibi*. Andělé vynášejí naši úctu vzhůru k Bohu a přinášejí nám milost.

Bernard pak pokračuje v napomínání ospalců při vigiliích, ale těchto několik úryvků nám dosvědčuje, jak je nasáklý řeholí a jak je jeho chápání chórové modlitby zcela v tradici sv. Benedikta.

Conspectus Divinitatis představuje mimořádný stupeň Boží přítomnosti, která vyzdvihuje mnišské společenství do chóru andělů. Takto dosažené sjednocení s Bohem má podle Ruperta z Deutz (současník sv. Bernarda) quasi-svátostný charakter. To nám potvrdí i hlubší výklad závěrečných slov 19. Kapitoly: *Et sic stemus ad psallendum, ut mens nostra concordet voci nostrae* (19, 7).

Mens je podle obrazu Slova (Logos) formovaná lidská mysl. Je to na nebe orientovaná část naší bytosti. *Vox* není v této souvislosti pouhý hlas propůjčený našemu duchu, či zvuk našeho ducha zde na zemi. ***Vox je v první řadě při bohoslužbě vyslovené svaté slovo jako symbol úkaz (zjevení) Božího Slova (Logos). Tento vox (svatým slovem naplněný hlas) se má podle Benediktova doporučení shodovat s mens (s Bohem formovanou myslí).*** Naše mysl má přemýšlet o nevyčerpatelných myšlenkách, jež Bůh vložil skrze svého Svatého ducha do slov žalmů, hymnů a čtení. Benediktovi nejde ale tolik o psychologické soustředění, či o jazykové porozumění svatých textů, ale spíše o to, aby celý „vnitřní člověk (*mens*)“ srostl (*noc-cordet*) s Božím slovem. *Vox*, hlas je zde chápán jako zpřítomnění věčného Slova (Logos), Krista samého, vzor veškerého křesťanského života, v jehož *podobu máme být přetvořeni* (Gal 4,19). Onen hluboký smysl chórové modlitby nespočívá tedy v přizpůsobení se našemu hlasu, ani v pozorném a rozumem pochopitelném zpěvu žalmů, ačkoli je tento moment bezpochyby chápán jako nutná podmínka, nýbrž v živém sjednocení našeho nitra s Kristem, zjevujícím se v Božím Slově (Logos). Pravá Boží chvála nemá být tedy pouze dílem našeho hlasu, nýbrž ve své nejhlubší podstatě má být službou našeho vnitřního, Kristovou milostí vykoupeného bytí.

Pokud nás sv. Benedikt upozorňuje, abychom zpívali žalmy in conspectu Divinitatis et angelorum eius, požaduje od nás největší možnou míru soustředěnosti. Abychom toho mohli dosáhnout, musíme Boha prosit o jeho Svatého ducha, bez něhož by bylo Opus Dei marným lidským počinem. Bernard říká: *Když polykáš Písmo bez koření Ducha, pak je mrtvé.* (SC 7,5) Prostřednictvím Božího ducha se připodobňujeme andělům a oslavou Boží uskutečňujeme již v církvi putující, co slaví církve oslavená věčně v nebi.

Všechno konání církve má v sobě něco z ní jako nevěsty, něco toužícího, očekávajícího, co může být naplněno pouze Ženichem, Kristem. To je také smysl onoho *uctívání v duchu a pravdě* (J 4,23), že praví ctitelé jsou naplnění Božím Duchem (*mens*), aby svým hlasem (*vox*) zvěstovali Boží Slovo (*Logos*), přičemž nevěstě církvi propůjčují svůj hlas.

Právě v 19. Kapitole se pokusil Benedikt vyslovit onu hloubku, tvořící duši *Opus Dei*. Shrnutí: *Opus Dei* je setkání Boha s mnišskou komunitou v Božím Slově na rtech církve.

V tomto stojí chórová modlitba v úzkém vztahu se mší svatou, svátostným díkůvzdáním. Podobně jako je eucharistie naší účastí na Kristově oběti, tak je *Opus Dei* jako doxologie návrat nám skrze Ducha darované boží slávy zpět k Bohu ve společenství se svatými anděly. Z této perspektivy má *Opus Dei* účast na svátostném sjednocení s Bohem. Tak se stává obrazem nebe, místem věčného společenství s Bohem a nikdy nekončící oslavy Boží: *Tam budeme slavit a vidět, vidět a milovat, milovat a oslavovat. Hle, tak to bude na konci bez konce.* (Augustinus, *De civitate Dei*)